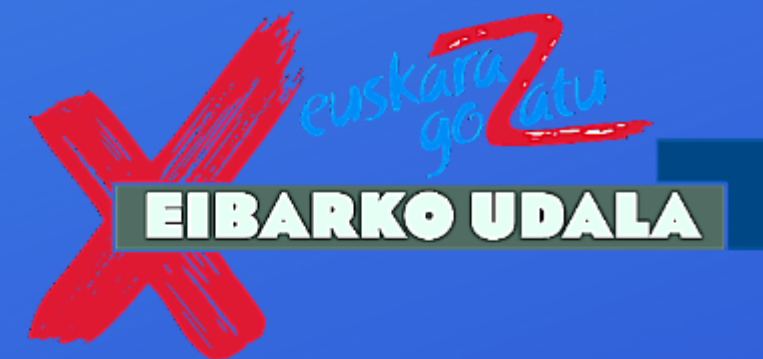

GOZATU jolaslean

KUKURRUKU

Elkarrizketa erako kanta-jolasa

Nola jolastu?

Ume txikiekin (2-3 urte), altzoan hartu eta umea gora eta behera erabili, kantatu bitartean.

Handiagoekin (5 urtetik aurrera), umeak bi taldetan banatu eta elkarrizketa egin dezakete, parez pare jarrita. Elkarrizketa hori antzestu egingo dute, keinuak eginez, eta gora eta behera mugi daitezke (orain zutik, orain makurtuta; hizketan daudenean, zutik).

- Kukurruku!
- Zer duzu?
- Buruan min!
- Zeinek egin?
- Azeriak
- Azeria non?
- Errotapian
- Zertan?
- Garia biltzen
- Garia zertarako?
- Oiloari emateko
- Oiloa zertarako?
- Arrautzak jartzeko
- Arrautzak zertarako?
- Frijiduta jateko!

<https://ikasgelan.ahotsak.eus/fitxak/kukurruku>

DON DON KIKILIKON

Zotz egiteko antzinako abestia

4urte+

2. Umeak kanta kantatuko du, gainerako umeak banan-banan hatz erakuslearekin seinalatuz. Edo bestela denek kanta dezakete, eta umeak abestiaren erritmora seinalatu. Abestia bukatzen denean, "ka" esatean, seinalatzen ari den ume hori izango da aukeratua.

Beste aukera bat Antzuolan jasotako aldaera hau erabiltzea da:

*Din-don,
Trikilikon
Saltsa fika, tortolika
Deuson
Aittona Martzelon
krisk eta krask eta
Kaxkamelon
Hara bera tronpeta
hara kirikon*

*Don Don
Kilikikon
Hortxe dator
Don Ramon
Saltsa pika
tortolika
Patinean
korrika!*

Nola jolastu?

1. Asko baldin badira, umeak biribil bat osatuko dute (zutik ala lurrean eserita) eta ume bat erdian jarriko da. Umeak gutxi baldin badira, berriz, nahikoa da elkarren ondoan jartzea, eta beste umea haien parean, aurrez aurre.

Iturria

Antzinako kanta da. Guk Arrasateko Begoña Arregiri jasotakoa hartu dugu oinarri moduan, baina bukarak berri usaina daukela iruditzen zaigu: jatorrizko bertsioan ez zela patinik agertuko, alegia. Kanta honen hainbat aldaera daude.

<https://ikasgelan.ahotsak.eus/fitxak/don-don-kilikikon>

59

ZAPIAREN JOLASA

Zapi batekin egiten den harrapaketa jolasa

5urte+

Zer behar da?

Zapi bat eta jolasteko leku zabal bat.

Nola jolastu?

1. Bi marra edo marka marraztuko ditugu lurrean. Marren arteko distantzia (adibidez, 8 pauso) izango da jolaslekua. Erdibidean (adibidez, bi aldeetatik 4 pausora) ipiniko da zapiduna.
2. Zapia eutsiko duena izendatu ostean, gainerako umeak bi taldetan banatuko dira. Talde bietako kideen kopurua bera izango da, eta jokalaria bakoitzak zenbaki bat izango du: 1, 2, 3...

3. Talde bateko kideak marra/marka baten atzean jarriko dira eta besteak parean, beste marraren atzean. Zapidunak zenbaki bat esango du, eta zenbaki hori duten bi jokalariai talde bakoitzetik bat zapiaren bila abiatuko dira.
4. Helburua: zapia hartu, eta bueltan taldekideei eramatea. Bidean doala beste taldekoak harrapatuz gero, zapia bestearentzat izango da. Zapia lortzen ez duena jolasetik kanpo geratuko da, eta bere zenbakia beste taldekide batek hartuko du.
5. Taldeetako bat jokalaria gabe gertatzean amaituko da jolasa. Beste aukera bat: inor ez kanporatzea, eta puntu kopuru jakin batera iristean bukatzea jolasa.

- Zenbakiak banaka esan beharrean, binaka eta hirunaka ere esatea. Binaka esanez gero, zenbaki horiek dituzten bi pertsonak bata bestearen gainean, bizkarrera igota, joango dira zapi bila. Hiru zenbaki esanez gero, berriz, "erreginaren aukia"-n: bik elkarri eskuak eman, eta hirugarrena beso gainean eserita eramango dute.

Jolasteko modu alternatiboak

- Zenbakiak esan beharrean, batuketak eta kenketak esatea. Adibidez: 12 ken 8 esanez gero, 4 zenbakia dutenak irtengo dira.

Iturria

Elgoibarren jaso dugu; han "banderetara" jolastea esaten zioten.

12

<https://ikasgelan.ahotsak.eus/fitxak/banderetara-zapiaren-jolasa>

POTXOLOKA

Intxaurreak edo hurrak 'potxolo' edo zulo batera sartzea

Zer behar da?

Klariona, lurrean marra egiteko. Eta borobilak diren objektu txikiak (intxaurreak, hurrak, kanikak, gerezi hezurak...) eta zulo bat: "potxoloa". Txapela ere erabil daiteke zulo moduan (ikus argazkian).

Nola jolastu?

Potxoloka jolasteko hainbat modu daude. Hona hemen sinpleenetako bat:

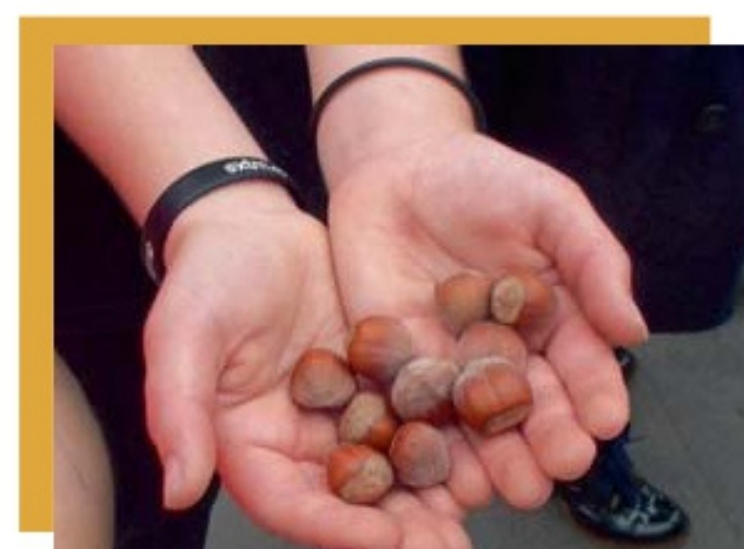
Kaniketan bezala: intxaurreak/hurrak lurrean egin dako zuloan sartzen saiatzea, hatzarekin bultzatuta edo airean jaurtita. Sartuz gero, beste jokalaria batzuei bidean geratutako intxaurre/hurak irabazten ditu. Txandaka egiten da, aldiko intxaurre/hur bana jaurtitzen.

Beste jolas bat, pixka bat konplexuagoa, ume handixeagoentzat:

1. Txapel/txano bat erabil dezakegu "potxolo" moduan; lurrean jarriko dugu, eta hurrak bertara jaurti. Zaku forma eman, hurrak errazago sar daitezten.
2. Jokalari denek hur kopuru bera izango dute hasieran: adibidez 15 hur. Nahi beste jokalarik parte har dezakete.

3. Marra bat marraztu, potxolotik 2-3 pausora. Txandaka jaurtiko dituzte hurrak jokalariek handik potxolora (jaurtialdi bakoitzerako hustu egingo da). Hurrak esku bakararekin jaurti behar dira, eskukada batean. Ez da beti hur kopuru bera jaurtiko.

Hauxe da araua: potxolora pareka sartu behar dira hurrak (2 edo 4); bestela, jokalaria bi hur galduko ditu (poltza batean sar ditzakegu). Lehenengo,

18

<https://ikasgelan.ahotsak.eus/fitxak/potxoloka>

POTXOLOKA

4 urte +

bi hur jaurtiko dituzte jokalariek. Gero hiru, ondoren lau... Bostera iristean, berriro birekin hasiko dira. Jaurti aurretik, abisua emango dute:

Bi-bi! (2 hur jaurti eta 2 sartu behar dira potxoloan)

Hiru-hiru! (3 hur jaurti eta 2 sartu)

Lau-lau! (4 hur jaurti eta 2 edo 4 sartu)

Bost-bost! (5 hur jaurti eta 2 edo 4 sartu)

4. Jaurti beharreko hur kopurua ez duen jokalaria erretiratu egingo da. Jokalari bakarra geratzen denean amaituko da jolasa: hura da irabazlea, eta baita hur gehien dituen ere! Aukera bat: hurrak zuritu eta denen artean jatea.

Iturria

Hainbat lekukok eman digute jolas honen berri, besteak beste Eskoriatzan, Eibarren, Bergaran, Antzuolan eta Oñatin. Bereziki Elorrioko Pantxi Treviñoren azalpenak hartu ditugu aintzat jolas hau proposatzeko. Intxaurre eta hur sasoiko jolasa da: umeek "potxolo" bat egiten/bilatzen zuten, eta hara jaurtitzen zituzten. Jolas honek hainbat izen ditu, herrian herri desberdinak: *potolo*, *potxola*, *txolo*, *potxi*, *botxo*, *potxo*, *txitxilinpotxo*, *txikotxa*... Eskoriatzan *potxolo* jaso dugu, *potxoloka* jolastea. Intxaurreak eta hurrak kaniken aurrekariak dira.

19

PUNTA ALA BURU?

Koloretako burudun orratzak eskuan gordetzea

6 urte+

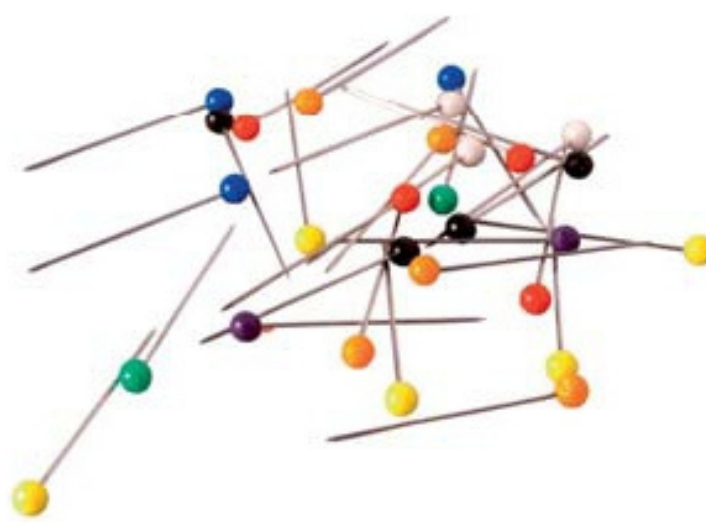
Zer behar da?

Koloretako burua duten orratzak. Orratzen orde egurrezko txotxak erabiliz gero (punta bat margotuta), txikiagoentzat ere egokia da (3 urte-tik aurrera).

Nola jolastu?

1. Umeak binaka jarriko dira. Ume bakoitzak orratz kopuru bera izango du (adibidez 5).
2. Umeetako batek orratz bat gordeko du eskuan, ukabila itxita, eta besteak orratza nola dagoen asmatu behar du: gora begira ala behera begira (punta ala buru).
3. "Punta ala buru?", galdetuko du ukabila itxita duenak. Eta asmatu behar duenak bietako bat esango du: adibidez, "Punta!". Eskua irekitzean orratzak punta gora begira baldin badauka, asmatu du. Berarentzat da orratza.

4. Bi jokalarietako bat orratzik gabe geratzen denean bukatuko da jolasa.

Posible da beste jolas batzuk egitea ere: orratza bi eskuetako zeinetan dagoen asmatu behar izatea. Edo aldiko orratz bat baino gehiago ezkutatu, eta zenbat gorde dituzten asmatzea edo orratz horiek "punta ala buru" dauden asmatzea.

Iturria

Elgoibarko Miren Vallejoren azalpenetan oinarritu gara. Garai batean ohikoa zen arropa etxean jostea, eta etxe guztietan izaten ziren orratzak. Koloretako burua zutenak erakargarriak ziren umeentzat, eta jolasak asmatzeko bidea ematen zuten.

<https://ikasgelan.ahotsak.eus/fitxak/punta-ala-buru>

22

TXINGOAN JOLASEAN

Txingo, *txingoan* edo *txingoka* ibiltzea: oin bakar baten gainean saltoka ibiltzea, bestea airean edukita. Hiztegieta datozen sinominoak (Labayru, UZEL eta Harluxet): *txangika*, *xingilka*, *oinka-oinka*, *kisketean*, *intxintxorrean*, *trinkitin*, *xingilika* eta *xingili*.

Txingoka egiten diren bi jolas jaso ditugu **Ahotsak.eus** proiektuan. Bietan zenbakiak eta laukiak marrazten dira lurrian, baina jolas bakoitzak bere berezitasunak ditu:

- **Harri-harrika:** Txingo jolas ezagunena. Objektua -harri txiki bat, normalean eskuarekin jaurtitzen da lauki barrura: lehengo 1 zenbakira, gero 2.era, ondoren 3. era... horrela zenbaki guztiak igaro arte. Txingoan joanda batu behar da harritxo, aldiro-aldiro, eta bidean ezin dira laukietako marrazki oinarekin zapaldu. Lurrian marraztutako laukiek gurutze forma hartzen dute, eta gurutzea sortzen den lekuan bi

hankak jartzen dira lurrian: lauki bakoitzean oin bat. Buelta emateko lekuan atseden-lekua egon daiteke.

- **Txingor-gainean edo txindurrika:**

Objektua -kaxa biribil zapal bat, normalean 1 zenbakian ipintzen da, eta handik aurrera ostiko txikiak eman ez eraman behar da, zenbakiz zenbaki. Kaxa ezin da marren gainean geratu, eta oinarekin ere ezin da marrarik zapaldu. Lurrian marraztutako laukiek ez dute gurutze formarik, eta bukaeran atseden-lekua dago, buelta ematen den tokian.

Hainbat izen erabiltzen dira txingo jolasak izendatzeko. Deba bailaran *txingoka* edo *txingoan* izenez gainera, hauek ere jaso ditugu: Aretxabaletan *harri-harrike* eta *txantxikurke*, Elgoibarren *txingor-gaiñian* (edo *txingorriñian*), Bergaran *txindurrika* eta *txantxirrika*, Eskoriatzan *txantxitxuske*, Antzuolan *txintxurruka*, Arrasaten *losa-losaka* eta *hanka-koskoka*...

<https://ikasgelan.ahotsak.eus/fitxak/harri-harrike-edo-txingoka>

<https://ikasgelan.ahotsak.eus/fitxak/txingorriñian-edo-txindurrika>

KISKILLA-MISKILLA

Zenbakiekin jolas egiteko kanta

Hiru ta hiru sei
hiru bederatzi
hamar hemeretzi
bat hoge
Kiskilla ta miskilla
hirurogei!

Zer behar da?

Objektu txiki bat: giltzak izan daitezke, pilota bat, kaxatxo bat... Eta leku zabala.

Nola jolastu?

1. Ume denak, bat izan ezik, lurrean eserita jarriko dira, biribil bat osatuz. Zutik dagoenak objektu bat izango du eskuetan.
2. Lurrean eserita dauden haurrek kanta abestuko dute, begiak itxita eta eskuak begien aurrean jarrita. Bitartean, biribiletik kanpora dagoen umea kanpoko aldetik bueltaka ibiliko da, eta abestia amaitu aurretik eskuetan duen objektua lurrean utzi beharko du, umeren baten atzean. Eta bera ere han geratuko da, zutik, objektuaren ondoan.

68

<https://ikasgelan.ahotsak.eus/fitxak/kiskilla-miskilla>

KISKILLA-MISKILLA

4 urte +

Iturria:

Amorebieta-Etxanoko Josebe eta Mila Ibaibarriaga ahizpei jasotako antzinako kanta da, kanta-jolas bihurtua. Aldera gehiago ere badira. Ramon Maria Azkuek jasotakoan, esaterako, "miskilla eta miskilla" esan beharrean "talo ta bizkaino" esaten da.

Antzinako esaera-kanta hau zenbakiak ikasteko aproposa da, eta ume txikiekin erabiltzen da. Kantatu egin daiteke, beste barik, baina jolasaren bidez errazagoa da umeek kanta ikastea, behin eta berriz errepikatuko delako. Sokasaltorako ere aproposa izan daiteke. Lehenengo, abestia kanta daiteke, eta bukaeran kontatu: 1, 2, 3, 4, 5... saltaginak huts egin arte.

3. Kanta amaitzen denean, ume guztiek begiak irekiko dituzte, eta atzera begiratuko dute, objektuaren bila. Bere atzean objektua ikusten duen umea jaiki egingo da, eta objektua jarri dionaren atzetik hasiko da korrika: harrapatu egin beharko du.
4. Objektua jarri duen umeak egin behar duena: biribilarri bi buelta eman, eta hutsunea geratu den tokian eseri, beste umeak bera harrapatu aurretik. Bitarte horretan beste umeak harrapatzen baldin badu, zutik geratuko da berriro, objektua jartzen. Ez baldin badu harrapatzen, berriz, beste umearen txanda izango da.

69

